

॥ नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ॥

नरदक्खदीपनी

पालितो येव सद्धम्मो,
पालितेन वरेन च ।
पालिते सुद्धु यं सीलं,
पालितं धम्म-सुन्दरं ॥

सम्मा आरद्धं सब्ब-सम्पत्तीनं,
मूलं होतीति दट्ठब्बं ॥

वीरियारब्भो भिक्खवे,
महतो अत्थाय संवत्ततीति ॥

तस्मा वीरियमेव कत्तब्बं,
वीरियवतो हि अचिन्तितंपि होति ॥

यथा हि तच्छकानं सुत्तं,
पमाणं होति ।
एव मेतम्पि विज्जूनं ॥

सुविजानो भवं होति,
दुब्बिजानो पराभवो ।
धम्मकामो भवं होति,
धम्मदेस्सी पराभवो ॥

अयं धम्मताति अयं सभावो,
अयं नियामोति वुत्तं होति ॥

ये धम्मा हेतुपभवा,
तेसं हेतुं तथागतो ॥

रतनत्तयं, सन्ततं, अहं वन्दामि ।
आचरियं, सो अहं, निच्चं नमामि ।
“होतु सब्बं, मङ्गलं, ममं सब्बधि” ॥

नरदक्खदीपनी

॥नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ॥

पणाम

नरदक्खदीपकस्स,

नमो समन्तचक्खुनो ।
संसारा विप्पमुत्तस्स,
संसारा विप्पमुत्तस्स,
स-सद्धम्मस्स सङ्घिनो ॥

मत्थना

२. पालितेहि वरुत्तमं,
पालितं सील-पारमिं ।
पालेतु वरसम्बुद्धो,
पालितं गन्थ-कारणं ॥

आसीस

३. बहुस्सुतो च मेधावी,
सीलेसुच समाहितो ।
चेतोसमथानुयुत्तो,
अपि मुद्धनि तिष्ठतु ॥

अभियाचक

४. धम्म-सङ्घं वन्दित्वान,
सब्ब-लोकस्स नायकं ।
याचितो तिक्रप-थेरेन,
माणवेन च धीमता ॥
५. उत्तानमेव सङ्खेपं,
नाना-सत्थ-सुधारितं ।
नर-दक्खं लिखिस्समि,
पस्सन्तु धीर-मामका ॥

६. कोसज्जं भयतो दिस्वा,
वीरियज्जापि खेमतो ।
आरद्धवीरिया होथ ।
एसा बुद्धानुसासनी ॥
७. वीरियवा खो भिक्खवे अरियसावको,
अकुसलं पजहति, कुसलं भावेति ।
सावज्जं पजहति, अनवज्जं भावेति,
सुद्धमत्तानं परिहरतीति ॥
- वीरियवतो किं नाम कम्मं न सिज्झति ।
पुरिसकारो नाम न नस्सति,
सुखे पतिट्ठापेतीति जानामि ॥
८. यथा खित्तं नभे लेडु,
धुवं पतति भूमियं ।
तथेव बुद्ध-सेट्ठानं,
वचनं धुव-सस्सतं ॥
९. अ-द्वेज्झवचना बुद्धा,
अ-मोघवचना जिना ॥
१०. सुस्सुसा लभते पज्जं,
उट्ठाता विन्दते धनं ।
तस्मा पाळिं गुरुं कत्वा,
इमं पस्साहि सोभणं ॥
११. सुस्सुसा सुत-बुद्धिनी,
सुतं पज्जाय वड्ढनं ।
पज्जाय अत्थं जानाति,
जातो अत्थो सुखावहो ॥
१२. सततंज्झायनं वाद,
पर-तन्तवलोकनं ।
सब्बिज्जाचेर-सेवाच,
बुद्धि-मति-करो गुणो ॥

१३. अति-दीघोव नीघो हि,
कुसीतो हीन-वीरियो ।
तस्मा वीरियं कत्वान,
विज्जं एसन्तु साधवो ॥
१४. सुपोरिसो ताव सिप्पं,
उग्गण्हेय्य परं धनं ।
गवेसेय्य ततो मन्तं,
कथेय्य सच्च-भासितं ॥
१५. पथमं न पराजये सिप्पं,
दुतीयं न पराजये धनं ।
ततीयं न पराजये धनं,
चतुत्थमत्थं किं करिस्सति ॥
१६. सोभन्ति अ-मिलातानि,
पुप्फानिव पिलन्धितुं ।
तथा सोभन्ति दारका,
योब्बनेयेव सिक्खितुं ॥
१७. तस्मा हवे गुणाधारं,
पज्जा-वड्ढनमुत्तमं ।
सिक्खेय्य मतिमा पोसो,
पत्थेन्तो हितमत्तनो ॥
१८. अलं वायमितुं सिप्पे,
अत्थ-कामेन जन्तुना ।
कतं विजज्जा विज्जादि,
वयो ते मा उपज्झगा ॥
१९. विज्जं सिक्खे, चरे सीलं,
धीरेन सह संवसे ।
धनाचये, करे कम्मं,
पियं वाचञ्च संवदे ॥
२०. न त्वेव सुपितुं होति,
रत्ति नक्खत्त-मालिनी ।

पटिजगितुमेवेसा,
रत्ति होति विजानतं ॥

२१. उट्ठाहथ निसीदथ,
को अत्थो सुपितेन वो ।
साधु खो सिप्प-विज्जाह्वा,
विज्जं सिक्खथ सन्ततं ॥
२२. आरब्भथ सदा पुत्ता,
बहुस्सुतं गवेसितुं ।
यस्मा लोके सिप्पवन्ता,
सब्बा-दिसासु पाकटा ॥
२३. सक्थरूपं पुरे सन्तं,
मया सिप्पं न सिक्खितं ।
किच्छा वुत्ति अ-सिप्पस्स,
इति पच्छा नुतप्पति ॥
२४. लोकत्थं लोक-कम्मन्तं,
इच्छन्तो परियेसितुं ।
निच्चमेव वीरियञ्च,
अत्थं मन्तञ्ज चिन्तये ॥
२५. धनवा गुणवा लोके,
सब्बा-दिसाय पाकटो ।
सीलवा पज्जवा मच्चो,
सब्ब-लोकेहि पूजितो ॥
२६. सजीवति यसो यस्स,
कित्ति यस्स सजीवति ।
यस-कित्ति विहीनस्स,
जीवन्तोपि मतोपमा ॥
२७. सद्धीध वित्तं पुरिसस्स सेट्ठं,
धम्मो सुचिण्णो सुखमावहाति ।
सच्चं हवे सादुतरं रसानं,
पज्जाजीविं जीवितमाहु सेट्ठन्ति ॥

२८. सतिमतो सदा भद्रं,
सतिमा सुखमेधति ।
सतिमतो सुवे सेय्यो,
वेरा च परिमुच्चति ॥
२९. मा वो खणं विराधेथ,
खणातीता हि सोचरे ।
सदत्थे वायमेय्याथ,
खणो वो पटिपादितो ॥
३०. यथिच्छितं न पप्पोति,
अ-फियो नाविकोणवे ।
तथेवावीरियोपेत्य,
तस्मारभेय्य सासनं ॥
३१. वायमेथेव पुरिसो,
याव अत्थस्स निप्फदा ।
निप्फन्नसोभणो अत्थो,
खन्ता भिय्यो न विज्जति ॥
३२. समेव जाण-वायामे,
सुखावहो सु-मङ्गलो ।
जुनेधिके तथा नो हि,
द्वयेन साधु सम्पदा ॥
३३. काय-कम्मानि सिज्झन्ति,
वची-कम्मानि वीरियं ।
न हि किच्चानि चिन्ताहि,
करेय्याथीध वायमं ॥
३४. पटिकच्चेव करेय्य,
तं जज्जा हितमत्तनो ।
न साकटिकचिन्ताय,
मन्दा धीरो परक्कमे ॥
३५. थिरेन सक-कम्मेन,
वड्ढितियेव सं फलं ।

अ-थिरेन अलसेन,
कर-कम्मं फलञ्च नो ॥

३६. आसीसेथेव पुरिसो,
न निब्बिन्देय्य पण्डितो ।
पस्सामि वोहं अत्तानं,
यथा इच्छिं तथा अहु ॥

३७. अणणो जातीनं होति,
देवानं पितुनञ्च सो ।
करं पुरिस-किच्चानि,
न च पच्छानुतप्पति ॥

३८. हिय्योति हिय्यति पोसो,
करिस्सामि परेति यो ।
अज्ज कत्तब्ब कम्मं स्वे,
सो ततो परिहायति ॥

३९. सो अ-प्पमत्तो अ-कुद्धो,
तात किच्चानि कारय ।
वायामस्सु स-किच्चेसु,
नालसो विन्दते सुखं ॥

४०. हीन-जच्चोपि चे होति,
उट्ठाता धितिमा नरो ।
आचार-सील-सम्पन्नो,
निसे अग्गीव भासति ॥

४१. यो पुब्बे करणीयानि,
पच्छा सो कातुमिच्छति ।
वरुणकट्टुभञ्जोव,
स पच्छा अनुतप्पति ॥

४२. उट्ठानकालम्हि अनुट्ठहानो,
युवा बली आलसियं उपेतो ।
अ-पुण्णसङ्कप्पमनो कुसीतो,
पज्जाय मगं अलसो न विन्दति ॥

४३. दुम्मेधो पुरिसो लोके,
कुसीतो हीन-वीरियो ।
अप्पस्सुतो अनाचारो,
परिहायति वुट्ठिया ॥

४४. अप्पस्सुतायं पुरिसो,
बलीबद्धोव जीरति ।
मंसानि तस्स वड्ढन्ति,
पज्जा तस्स न वड्ढति ॥

४५. यस्स मनुस्स-भूतस्स,
नत्थि भोगा च सिप्पकं ।
किंफलं तस्स मानुस्सं,
द्विपादद्वो हि सो मिगो ॥

४६. यो च वस्ससतं जीवे,
कुसीतो हीन-वीरियो ।
एकाहं जीवितं सेय्यो,
वीरियारब्भतो दळं ॥

४७. यो च धम्म-विभङ्गञ्जू,
कालुड्ढायी अ-तन्दितो ।
अनुड्ढहति कालेन,
फलं तस्स समिज्झति ॥

४८. अ-चरित्वा ब्रह्मचरियं,
अ-लद्धा योब्बने धनं ।
जिण्णकोज्जाव झायन्ति,
खीणमच्छेव पल्लले ॥

४९. अ-चरित्वा ब्रह्मचरियं,
अ-लद्धा योब्बने धनं ।
सेन्ति चापातिखीणाव,
पुराणानि अनुत्थुनं ॥

५०. अप्पकेनापि मेधावी,
पाभतेन विचक्खणो ।

समुद्रापेति अत्तानं,
अणुं अग्निं सन्धमं ॥

५१. वायामेथेव पुरिसो,
न निब्बिन्देय्य पण्डितो ।
वायामस्स फलं पस्स,
भुत्ता अम्बा अनीतिहं ॥

५२. अनुद्वहं अ-वायामं,
सुखं यत्राधि गच्छति ।
सुविर तत्थ गच्छाहि,
मज्ज तत्थेव पापय ॥

५३. यत्थालसो अनुद्वता,
अच्चन्तं सुखमेधति ।
सुविर तत्थ गच्छाहि,
मज्ज तत्थेव पापय ॥

५४. अधिप्पाय-फलं लोके,
धीतिमन्तस्स सिज्झति ।
वीरियमेव कत्तब्बं,
एतं बुद्धेहि वण्णितं ॥

पज्जा-निद्देस

५५. पज्जं पथममेसेहि,
पज्जा-बलं बहुत्तमं ।
कुल-पुत्त बलं पज्जा,
किंहिनाम न साध्यति ॥

५६. अनेक-संसयुच्छेदि,
परोक्खत्थस्स दस्सकं ।
सब्बस्स लोचनं सत्थं,
यस्स नत्थ्यन्धमेव सो ॥

५७. पज्जा सुतं विनिच्छिन्दि,
कित्ति-सिलोक-वड्ढनी ।

पञ्जासहितो नरो इध,
अपि सुखानिविन्दति ॥

५८. सब्बञ्जुबुद्ध-पच्चेक,
चतुसच्च-सुता इति ।
चतु-बुद्धेसु एकोव,
बहुस्सुतो नरो भवे ॥

५९. लेखछेको वाचछेको,
गन्थछेको सुवाचको ।
विधायकछेको सूरु,
निहुक्खोव सकम्मनि ॥

६०. पञ्जा हि सेट्ठा कुसला वदन्ति,
नक्खत्त-राजारिव तारकानं ।
सीलं सिरीचापि सतञ्च धम्मो,
अन्वायिका पञ्जावतो भवन्ति ॥

६१. सेवेथ बुद्धे निपुणे बहुस्सुत्ते,
उग्गाहको च परिपुच्छको ।
सुणेय्य सक्कच्चं सुभासितानि,
एवं करो पञ्जवा होति मच्चो ॥

६२. वयेन यस-पुच्छाहि,
तिट्ठ-वासेन योनिसो ।
साकच्छा स्नेहसंसेवा,
पतिरूप-वासेनच ॥

६३. एतानि अट्ठानानि,
बुद्धि-विसद-कारणा ।
येसं एतानि सम्भोन्ति,
तेसं बुद्धि पभिज्जति ॥

६४. चत्तारोमे भिक्खवे धम्मा पञ्जावुद्धिया संवत्तन्ति । कतमे चत्तारो । सप्पुरिससंसेवो सद्धम्मसवनं योनिसो
मनसिकारो धम्मनुधम्म-पटिपत्ति । इमे खो भिक्खवे चत्तारो धम्मा पञ्जा-वुद्धिया संवत्तन्तीति ।

६५. चक्खुपसाद-सम्पन्नो,

अच्छिमन्तञ्च पस्सति ।
अन्धं काणं सु-पस्सन्तं,
अन्धो सब्बं न पस्सति ॥

६६. पस्सत्ति पस्सो पस्सन्तं,
अ-पस्सन्तञ्च पस्सति ।
अ-पस्सन्तो अ-पस्सन्तं,
पस्सन्तञ्च न पस्सति ॥

६७. पाकटं अ-पटिच्छन्नं,
रूपं पसाद-चक्खुना ।
नाञ्जं पस्सत्ति सब्बंपि,
तथतो जाण-चक्खुना ॥

६८. सुजनासुजना सब्बे,
गुणेनापि विवेकिनो ।
विवेकं न समायन्ति,
अ-विवेकीजनन्तिके ॥

६९. यो च उप्पतितं अत्थं,
न खिप्पमनुबुज्झति ।
अ-मित्तवसमन्वेति,
पच्छा च अनुतप्पति ॥

७०. एवं महिद्धिका पज्जा,
निपुणा साधुचिन्तिनी ।
दिट्ठधम्म-हितत्थाय,
सम्पराय-सुखाय वा ॥

७१. तं बलानं बलं सेट्ठ,
अगग पज्जाबलं बलं ।
पज्जाबलेनुपत्थद्दो,
एत्थं विन्दति पण्डित्तो ॥

७२. येन जाणेन बुज्झन्ति,
अरिया कत-किच्चतं ।
तं जाण-रतनं लद्धं,

वायामेथ जिनोरसा ॥

७३. पञ्जारतनमालस्स,
न चिरं वत्तते भवो ।
खिप्पं दस्सेति अमतं,
न च सो रोचते भवे ॥

७४. पमादमनुयुज्जन्ति,
बाला दुम्मेधिनो जना ।
अप्पमादञ्च मेधावी,
धनं सेट्ठं व रक्खति ॥

७५. धन-पुज्ज-धी-लाभेन,
कालं खिय्यति पण्डितो ।
कीळनेन च दुम्मेधो,
निद्दाय कलहेन वा ॥

७६. पमादं अप्पमादेन,
यदा नूदति पण्डितो ।
पज्जापासाद-मारुह,
अ-सोको सोकिनिं पजं,
पब्बतट्ठोव भूमट्ठे,
धीरो बाले अवेक्खति ॥

७७. नत्ति अत्तसमं पेमं,
नत्थि धज्जसमं धनं ।
नत्थि पज्जासमा आभा,
वुट्ठि वे परमा सरा ॥

७८. दिट्ठे धम्मे च यो अत्थो,
यो चत्थो सम्परायिको ।
अत्थाभिसमया धीरो,
पण्डितोति पवुच्चति ॥

७९. न तेन पण्डितो होति,
यावता बहु भासति ।
खेमी अ-वेरी अ-भयो,

पण्डितोत्ति पवुच्चति ॥

८०. यम्हि सच्चञ्च धम्मो च,
अ-हिंसा संयमो दमो ।
स वे वन्तमलो धीरो,
थेरो इति पवुच्चति ॥

८१. सक-गुणं सक-दोसं,
यो जानाति सपण्डितो ।
पर-गुणं पर-दोसं,
यो जानाति सपण्डितो ॥

८२. सति-वीरिय-पज्जाय,
यो करोति इरियापथे ।
सो पण्डितो हवे भवे,
उभयत्थ-परिग्गहो ॥

८३. कतञ्जू विज्जा-सम्पन्नो,
जातिमा धनवा हवे ।
सो विचारण-सीलो च,
निहुक्खो पण्डितो भवे ॥

सब्बे कम्मस्सका सत्ता,
कम्मं सत्ते विभज्जति ॥

८४. यो पस्सति पच्चक्खत्थं,
यो च संसारत्थं तेसु ।
पच्छिमोव पूजनीयो,
उभयत्थ-सुदिट्ठत्ता ॥

८५. अप्पेन अनवज्जेन,
सन्तुट्ठो सुलभेन च ।
मत्तञ्जू सुभरो हुत्वा,
चरेय्य पण्डितो नरो ॥

८६. अत्तानमेव पथमं,
पतिरूपे निवेसये ।

अथज्जमनुसासेय्य,
न किलिस्सेय्य पण्डितो ॥

८७. उत्तम-परिसाय वे,
उत्तमं वाचमुत्तमो ।
भण्येय्याखेप-वित्थारं,
सा अनग्घ्या लोकत्तये ॥

८८. पण्डितस्स सुभासित्तं,
पण्डितोव सुजानिया ।
दुम्मेधो तं न जानाति,
धीरो धीरं ममायति ॥

८९. येन केनचि वण्णेन,
परो लभति रूप्पनं ।
अत्थो वाचाय चे होति,
तं न भासेय्य पण्डितो ॥

९०. भुज्जनत्थं कथनत्थं,
मुखं होतीत्ति नो वदे ।
यंवा तंवा मुखारुळ्हं,
वचनं पण्डितो नरो ॥

९१. पर-सत्तित्तो स-सत्तिं,
दुज्जानो हि नरो मिते ।
चे जाने सक-सत्तिच,
का कथा पर-सत्तिया ॥

९२. कत्त-गुणं परेसं यो,
पटिकरोति पण्डितो ।
जानाति सो आचिक्खति,
न बालो गुण-मामको ॥

९३. पभूतं नेव कातब्बं,
भविस्सं नेव चिन्तये ।
वत्तमानेन कालेन,
विचरन्ति विचक्खणा ॥

१४. धम्मेसु सति इच्छिता,
रसेसु लोणमिच्छितं ।
राज-किच्चेसु अमच्चं,
सब्ब-ठानेसु पण्डितं ॥
१५. खत्तियो सेट्ठो जने तस्मिं,
ये गोत्तपटिसारिनो ।
विज्जा-चरण-सम्पन्नो,
सो सेट्ठो देव-मानुसे ॥
१६. सम्बुद्धो द्विपदं सेट्ठो,
आजानीयो चतुष्पदं ।
सुस्सुसा सेट्ठा भरियानं,
यो च पुत्तानमस्सवो ॥
१७. सात्थको च अ-सम्मोहो,
सप्पायो गोचरो तथा ।
चत्तारिमानि सिक्खेय्युं,
सम्पज्जाभिवट्ठुका ॥
१८. पज्जञ्च खो अ-सुस्सुसं,
न कोचि अधिगच्छति ।
बहुस्सुतं अनागम्म,
धम्मट्ठं अ-विनिब्भजं ॥
१९. अधिप्पायो सुदुब्बोधो,
यस्मा विज्जति पाळियं ।
तस्मा उपट्ठहं गण्हे,
गरुं गरुमतं विदू ॥

चारित्त-निद्देस

१००. अत्ता हि अत्तनो नाथो,
को हि नाथो परो सिया ।
अत्तना हि सुदन्तेन,
नाथं लभति दुल्लभं ॥

१०१. अत्तानञ्चे पियं जञ्जा,
रक्खेय्य नं सुरक्खितं ।
तिण्णमञ्जतरं यामं,
पटिजग्गेय्य पण्डितो ॥

१०२. अत्तना कुरुते लक्खिं,
अ-लक्खिं कुरुतेत्तना ।
न हि लक्खिं अ-लक्खिं वा,
अञ्जो अञ्जस्स कारको ॥

१०३. न पीळिता अत्त-दुक्खेन धीरा,
सुखप्फलं कम्मं परिच्चजन्ति ।
सम्मोहितावापि सुखेन मत्ता,
न पाप-कम्मञ्च समाचरन्ति ॥

१०४. यो नेव निन्दं नप्पसंसं,
आदियति गरहं नोपि पूजं ।
सिरीच लक्खीच अपेति तम्हा,
आपो सुवुड्डीव यथा थलम्हा ॥

१०५. साधु धम्मरुचि राजा,
साधु पञ्जाणवा नरो ।
साधु मित्तानम-दुब्भो,
पापस्स अ-करं सुखं ॥

१०६. कल्याणकारी कल्याणं,
पापकारी च पापकं ।
यादिसं वपत्ते बीजं,
तादिसं वहते फलं ॥

१०७. जीवं पञ्जाय रक्खेय्य,
धनं कम्मेन रक्खये ।
एवं ह्यरोगो सुखितो,
पोराणक-वचो इदं ॥

१०८. अनुपुब्बेन मेधावी,
थोकं थोकं खणे खणे ।

कम्मारो रजतस्सेव,
निदमे मलमत्तनो ॥

१०९. वाचानुरक्खी मनसा सुसंवुतो,
कायेन च नाकुसलं कयिरा ।
एतेतयो कम्मपथेविसोधये,
आराधये मग्गमिसि-प्पवेदितं ॥

११०. अ-सन्ते नोपसेवेय्य,
सन्ते सेवेय्य पण्डितो ।
अ-सन्तो निरयं यन्ति,
सन्तो पापेन्ति सुग्गतिं ॥

१११. अ-करोन्तोपि चे पापं,
करोन्तं मुपसेवति ।
सङ्कियो होति पापस्मिं,
अ-वण्णो चस्स रूहति ॥

११२. सङ्घागतो अनिट्ठेहि,
अम्बोपि मधुरप्फलो ।
तित्तपुब्बोव पा एव,
मनुस्सो तु स-जीवको ॥

११३. निहीन-सेवितो पोसो,
निहीयति च सब्बदा ।
कदाचि न च हायेथ,
तुल्यसेवीपि अत्तना ॥

११४. वण्ण-गन्ध-रसोपेतो,
अम्बोयं अहुवा पुरे ।
तमेव पूजं लभमानो ।
केनम्बो कटुकप्फलो ॥

११५. पुचिमन्द-परिवारो,
अम्बो ते दधिवाहन ।
मूलं मूलेन संसट्ठं,
साखा साखं निसेवरे ।

असात्त-सन्निवासेन,
तेनम्बो कटुकफलो ॥

११६. पामोक्ख-भजनं खिप्पं,
अत्थ-कामो सु-वुड्डियं ।
भजे उत्तरि अत्तना,
तस्मा उदेति पण्डितो ॥

११७. काचो कञ्चन-संसग्गा,
धत्ते मार-कतिं जुतिं ।
तथा संसन्निधानेन,
मूळ्हो याति पवीणतं ॥

११८. कीटोपि सुमनो-सङ्गा,
आरोहति सतं सिरो ।
अस्मापि याति देवत्वं,
महब्धि सुप्पतिट्ठितो ॥

११९. सब्धिरेव समासेथ,
सब्धि कुब्बेथ सन्धवं ।
सतं सद्धम्ममज्जाय,
पज्जं लभति नाज्जतो ॥

१२०. सब्धिरेव समासेथ,
सब्धि कुब्बेथ सन्धवं ।
सतं सद्धम्ममज्जाय,
सब्ब-दुक्खा पमुच्चत्ति ॥

१२१. सकिंदेव कुलपुत्त,
सब्धि होति समागमो ।
सा नं सङ्गति पालेति,
नासब्धि बहु सङ्गमो ॥

१२२. सेय्यो अ-मित्तो मेधावी,
यज्जे बालानुकम्पको ॥

१२३. सीलवन्तं पज्जवन्तं,

दिवा निस्सय-दायकं ।
 बहुस्सुतं गवेसन्तो,
 भजेय्य अत्थ-मामको ॥

१२४.पाप-मित्ते विवज्जेत्वा,
 भजेय्युत्तम-पुग्गलं ।
 ओवादे चस्स तिठ्ठेय्य,
 पत्थेन्तो अ-चलं सुखं ॥

१२५.न भजे पापके मित्ते,
 न भजे पुरिसाधमे ।
 भजेथ मित्ते कल्याणे,
 भजेथ पुरिसुत्तमे ॥

१२६.अनवज्जं मुखम्बोज,
 मनवज्जा च भारती ।
 अलङ्कृताव सोभन्ते,
 किंसु ते निरलङ्कता ॥

१२७.न हि वण्णेन सम्पन्ना,
 मञ्जुका पिय-दस्सिना ।
 खरा वाचा पिया होति,
 अस्मिं लोके परमिह च ॥

१२८.ननु पस्ससिमं काळिं,
 दुब्बण्णं तिलकाहतं ।
 कोलिलं सण्ह-वाचेन,
 बहूनं पाणिनं पियं ॥

१२९.तस्मा सखिल-वाचाय,
 मन्त-भाणी अनुद्धतो ।
 अत्थं धम्मञ्च दीपेति,
 मधुरं तस्स भासितं ॥

१३०.तमेव वाचं भासेय्य,
 या सत्तानं न तापये ।
 परे च न विहिंसेय्य,

सा वे वाचा सुभासिता ॥

१३१.पियं वाचं व भासेय्य,
या वाचा पटिनन्दिता ।
यं अनादाय पापानि ।
परेसं भासते पियं ॥

१३२.सच्चं वे अमता वाचा,
एस धम्मो सनन्तनो ।
सच्चे अत्थे च धम्मे च,
आहु सन्तो पतिट्ठिता ॥

१३३.सुभासितञ्च धम्मञ्च,
पियञ्च सच्चमेव च ।
चतु-अङ्गेहि सम्पन्नं,
वाचं भासेय्य पण्डितो ॥

१३४.मनापमेव भासेय्य,
नामनापं कुदाचनं ।
मनापं भासमानस्स,
सिद्धं पियोसधं भवे ॥

१३५.यं वदेय्य तं करेय्य,
यं न वदे न तं करे ।
अ-करोन्तं भासमानं,
परिजानन्ति पण्डिता ॥

१३६.रहोवादं न भासेय्य,
न सम्मुखा खिणं भणे ।
अ-तरमानोव भणय्य,
तरमानोव नो भणे ॥

१३७.मावोच फरुसं किञ्चि,
वुत्ता पटिवदेय्युं तं ।
दुक्खा हि सारम्भकथा,
पटिदण्डा फुसेय्युं तं ॥

१३८.सक-युत्तं करे कम्मं,
 सक-युत्तं वचिं भणे ।
 अ-युत्तके धनं नट्ठं,
 अ-युत्ते जीवितं खये ॥

१३९.ये वुड्ढमपचायन्ति,
 नरा धम्मस्स धकाविदा ।
 दिट्ठे धम्मेव पासंसा,
 सम्पराये च सुगतिं ॥

१४०.पोरी-कथं-व भासेय्य,
 युत्ता कथा हि पूरिनो ।
 भाति-मत्तञ्च भाताति,
 पितु-मत्तं पिता इति ॥

१४१.दानञ्च पिय-वज्जञ्च,
 अत्थ-चरिया च या इध ।
 समानत्तता धम्मेस,
 तत्थ तत्थ यथारहं ॥

१४२.सकिं वदन्ति राजानो,
 सकिं ं समण-ब्राह्मणा ।
 सकिं व पुरिसा लोके,
 एसधम्मो सनन्तनो ॥

१४३.एक-वाचं व द्वेवाचं,
 भण्येय्य अनुकम्पको ।
 तदुत्तरि न भासेय्य,
 दासोवय्यस्स सन्तिके ॥

१४४.तस्सेव तेन पापियो,
 यो कुब्भं पटिकुज्झत्ति ।
 कुब्भं अ-पटिकुज्झन्तो,
 सङ्गामं जेति दुज्जयं ॥

१४५.उभिन्नमत्थं चरति,
 अत्तनो च परस्स च ।

परं संकुपितं जत्वा,
यो सतो उपसम्मति ॥

अत्तानं रक्खन्तो परं रक्खति,
परं रक्खन्तो अत्तानं रक्खति ॥

१४६.सील-समाधि-पज्जानं,
खन्ती पधान-कारणं ।
सब्बेपि कुसला धम्मा,
खन्त्यायत्ताव वड्डरे ॥

१४७.खमा-खग-करेतस्स,
दुज्जनो किं करिस्सति ।
अ-तिणे पतितो वह्नि,
सयमेवूपसम्मति ॥

१४८.सुस्सुसा सवणज्चेव,
गहणं धारणं तथा ।
उहापोहत्थविज्जाणं,
तत्त्व-ज्जाणज्चधीगुणं ॥

१४९.यस्सेते चतुरो धम्मा,
अत्थि पोसेसु पण्डित ।
सच्चं धम्मो धीति चागो,
दिट्ठं सो अतिवत्तति ॥

१५०.वेज्जो पुरोहितो मन्ती,
वेदज्जोत्र चतुत्थको ।
पभात-काले दट्ठब्बा,
निच्चं स्व-सीरिमिच्छता ॥

१५१.मित्तानं सन्तिकं गच्छे,
काले न रत्तियं किसं ।
चे बहुं भिज्जे चिनित्वा,
तं मित्तेसु समाकरे ॥

१५२.न परेसं विलोमानि,

न परेसं कताकतं ।
 अत्तनोव अवेक्खेय्य,
 कतानि अ-कतानि च ॥

१५३.देस-जाति-पुब्बे-चरा,
 अनु-चरा जनो करे ।
 परेसं वेधकं मायं,
 तं जानित्वा सखं करे ॥

१५४.प्ररित्तं दारुमारुह,
 यथा सीदे महण्णवे ।
 एवं कुसीतमागम्म,
 साधु-जीवीपि सीदति ।
 तस्मा तं परिवज्जेय्य,
 कुसीतं हीन-वीरियं ॥

१५५.अलसञ्च पमादो च,
 अनुट्ठानं अ-संयमो ।
 निद्धा तन्दि च ते छिद्दे,
 सब्बसो तं विवज्जये ॥

१५६.चजेय्य दुम्मित्तं बालं,
 आसीविसंव माणवो ।
 भज्जेय्य पापकं कम्मं,
 नळागारंव कुञ्जरो ॥

१५७.न हि अञ्जञ्ज-चित्तानं,
 इत्थीनं पुरिसान वा ।
 नानावीकत्वा संसग्गं,
 तादिसं पिच नास्मसे ॥

१५८.नास्मसे कत-पापम्हि,
 नास्मसे अलिक-वादिने ।
 नास्मते अत्तत्थपज्जम्हि,
 अत्त-सन्तेपि नास्मते ॥

१५९.घतासनं कुञ्जरं कण्ह-सप्पं,

मुद्धा-भिसित्तं पमदा च सब्बा ।
 एते नरो निच्चसतो भजेथ,
 तेसं हवे दुब्बिदू सब्ब-भावो ॥

१६०. इत्थीनं दुज्जनान-ज्ज,
 विस्सासो नो-प पज्जते ।
 विसे सिङ्गिम्हि नदियं,
 रोगे राज-कुलम्हि च ॥

१६१. इत्थि-धुत्तो सुरा-धुत्तो,
 अक्ख-धुत्तो च यो नरो ।
 लद्धं लद्धं विनासेति,
 तं पराभवतो मुखं ॥

१६२. पाप-मित्तो पाप-सखो,
 पाप-आचार गोचरो ।
 अस्मा लोका परम्हा च,
 उभया धंसते नरो ॥

१६३. मच्छेरेन यसं हतं,
 कुप्पनेन गुणो हतो ।
 कूटेन नस्सते सच्चं,
 खुद्देन धम्म-रक्खनं ॥

१६४. अक्ख-देवी धनानि च,
 विनासो होति आपदा ।
 ठिति हता पमादो च,
 द्विजं भिक्खुज्ज नस्सति ॥

१६५. पेसुज्जेन कुलं हतं,
 मानेन हितमत्तनो ।
 दुच्चरितेन मानुसो,
 दलिदायादरो हतो ॥

१६६. अ-मानना यत्थ सिया,
 सन्तानंपि विमानना ।
 हीन-सम्माननावापि,

न तत्थ वसतिं वसे ॥

१६७.यत्थालसो च दक्खो च,
सूरो भीरु च पूजिया ।
न तत्थ सन्तो वसन्ति,
अ-विसेस-करे नरे ॥

१६८.नो चे अस्स सका-बुद्धि,
विनयो वा सु-सिक्खितो ।
वने अन्ध-महिंसोव,
चरेय्य बहुको जनो ॥

१६९.फलं वे कदलिं हन्ति,
फलं वेळुं फलं नळं ।
सक्कारो का-पुरिसं हन्ति,
गब्भो अस्सतरिं यथा ॥

१७०.वज्जञ्च वज्जतो जत्वा,
अ-वज्जञ्च अ-वज्जतो ।
सम्मादिट्ठि-समादाना,
सत्ता गच्छन्ति सुगतिं ॥

घरावास-निद्देस

१७१.दुक्खं गहब्बतं साधु,
संविभज्जञ्च भोजनं ।
अ-हासो अत्थ-लोभेसु,
अत्थ-ब्यापत्ति अब्यथो ॥

१७२.योध सीतञ्च उण्हञ्च,
तिणा भिय्यो न मज्जति ।
करं पुरिस-किच्चानि,
सो सुखा न विहायति ॥

१७३.पण्डितो सील-सम्पन्नो,
सण्हा च पटिभानवा ।
निवात-वुत्ति अत्थद्धो,

तादिसो लभते यसं ॥

१७४ उट्टानको अनलसो,
आपदासु न वेधति ।
अच्छिन्नवृत्ति मेधावी,
तादिसो लभते यसं ॥

१७५ सङ्गाहको मित्त-करो,
वदञ्जू वीत्त-मच्छरो ।
नेता वि-नेता अनु-नेता,
तादिसो लभते यसं ॥

१७६ उट्टानवको सतीमतो,
सुचि-कम्मस्स निसम्मकारिनो ।
सञ्जतस्स धम्म-जीविनो,
अ-प्पमत्तस्स यसोभि-वड्ढति ॥

१७७ द्वेव तात पदाकानि,
यत्थ सब्बं पतिट्ठितं ।
अ-लद्धस्स च यो लाभो,
लद्धस्स अनुरक्खणा ॥

१७८ चतुधा विभजे भोगे,
पण्डितो घरमावसं ।
एकेन भोगं भुञ्जेय्य,
द्वीहि कम्मं पयोजये ।
चतुत्थञ्च निधापेय्य,
आपदासु भविस्सति ॥

१७९ अञ्जनानं खयं दिस्वा,
उपचिकानञ्च आचयं ।
मधूनञ्च समाहारं,
पण्डितो घरमावसे ॥

१८० विभवं रक्खतो लद्धं,
परिहानि न विज्जति ।
आरक्खम्हि अ-सन्तम्हि,

लद्धं लद्धं विनस्सति ॥

१८१. पज्जा नत्थि धनं नत्थि,
यस्स लोके न विन्दति ।
पुत्त-दारा न पीयन्ति,
तस्स मित्तं सुखावहं ॥

१८२. चत्तारो च वेदितब्बा,
मित्ता चेव सुहदा च ।
उपकारो सुहदोपि,
समान-सुख-दुक्खो च ।
अत्थक्खायीनुकम्पको,
तथा मित्तो वेदितब्बो ॥

१८३. भोगा नट्ठेन जिण्णेन,
अ-मितेन च भोजने ।
न तिट्ठन्ति चिरं दिस्वा,
तं पण्डितो घरे वसे ॥

१८४. अति-सीतं अति-उण्हं,
अति-सायमिदं अहु ।
इति विस्सट्ठ-कम्मन्ते,
अत्था अच्छेन्ति माणवे ॥

१८५. न दिवा सुप्प-सीलेन,
रत्तिनट्ठानदेस्सिना ।
निच्चं मत्तेन सोण्डेन,
सक्का आवसितुं घरं ॥

१८६. हनन्ति भोगा दुम्मेधं,
नो चे पार-गवेसिनो ।
भोग-तण्हाय दुम्मेधो,
हन्ति अज्जेव अत्तनं ॥

१८७. दुज्जीवितमजीविम्हा,
येसं नो न ददामसे ।
विज्जमानेसु भोगेसु,

दीपं ना कम्ह मत्तनो ॥

१८८.सट्ठि-वस्स-सहस्सानि,
परिपुण्णानि सब्बसो ।
निरये पच्चमानानं,
कदा अन्तो भविस्सति ॥

१८९.नत्थि अन्तो कुतो अन्तो,
न अन्तो पतिदिस्सति ।
तदा हि पकतं पापं,
मम तुय्हज्जे मारिसा ।

१९०.सोहं नून इतो गन्ता,
योनि लब्धान मानुसं ।
वदञ्जू सील-सम्पन्नो,
काहामि कुसलं बहुं ॥

१९१.मा गिज्झे पच्चये मच्चो,
बहु-दोसा हि पच्चया ।
चरन्तो पच्चये आया,
उभयत्थापि वड्ढति ॥

१९२.अ-लब्धा वित्तं तप्पति,
पुब्बे अ-समुदानितं ।
न पुब्बे धनमेसिस्सं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९३.कूटवेदी पुरे आसिं,
पिसुणो पिट्ठि-मंसिको ।
चण्डो च फरुसो चापि,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९४.पाणातिपाती पुरे आसिं,
लुट्ठो चापि अनरियो ।
भूतानं नानुकम्पियं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९५.बहूसु वत सन्तीसु,
अनापादासु इत्थिसु ।
पर-दारं असेविस्सं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९६.बहुम्हि तव सन्तम्हि,
अन्न-पाने उपट्ठिते ।
न पुब्बे अददं दानं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९७.मातरं पितरञ्चापि,
जिण्णकं गत-योब्बनं ।
पहु सन्तो न पोसिस्सं,
इति पच्छानुकप्पति ॥

१९८.आचरियमनुसत्थारं,
सब्ब-काम-रसाहरं ।
पितरं अतिमज्जिस्सं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

१९९.समणे ब्राह्मणे चापि,
सीलवन्ते बहुस्सुते ।
न पुब्बे पयिरुपासिस्सं,
इति पच्छानुतप्पति ॥

२००.साधु होति तपो चिण्णो,
सन्तो च पयिरुपासितो ।
न पुब्बेव तपोचिण्णो,
इति पच्छानुतप्पति ॥

२०१.यो च एतानि ठानानि,
योनिस्सो पटिपज्जति ।
करं पुरिस-किच्चानि,
स पच्छा नानुतप्पति ॥

२०२.न साधारण-दारस्स,
न भुज्जे साधुमेकको ।

न सेवे लोकायतिकं,
नेतं पज्जाय वड्डनं ॥

२०३.सीलवा वत्त-सम्पन्नो,
अ-प्पमत्तो विचक्खणो ।
निवात्त-वुत्ति अत्थद्दो,
सुरतो सखितो मुदु ॥

२०४.सङ्गहेता च मित्तानं,
संविभागी वीधानवा ।
तप्पेय्य अन्न-पानेन,
सदा समण-ब्राह्मणे ॥

२०५.धम्म-कामो सुता-धारो,
भवेय्य परिपुच्छको ।
सक्कच्चं पयिरुपासेय्य,
सीलवन्ते बहुस्सुत्ते ॥

२०६.घरमावसमानस्स,
गहट्टस्स सकं घरं ।
खेमा वुत्ति सिया एवं,
एवं नु अस्स सङ्गहो ॥

२०७.अ-व्यपज्जो सिया एवं,
सच्च-वादी च माणवो ।
अस्मा लोका परं लोकं,
एवं पेच्च न सोचति ॥

२०८.सुखा मत्तेय्यता लोके,
अथो पेत्तेय्यता सुखा ।
सुखा सामज्जता लोके,
अथो ब्रह्मज्जता सुखा ॥

२०९.पथवी वेळुकं पत्तं,
चक्कवाळं सुचिप्फलं ।
सिनेरु वम्मिको खुद्दो,
समुद्दो पातिको यथा ॥

२१०. ब्रह्माति माता-पितरो,
पुब्बाचरियाति वुच्चरे ।
आहुनेय्या च पुत्तानं,
पजानमनुकम्पका ॥

२११. तस्मा हि ने नमसेय्य,
सक्करेय्य च पण्डितो ।
अन्नेन अथो पानेन,
वत्थेन सयनेन च ॥

साधुजन-निद्देस

२१२. काय-कम्मं सुचि तेसं,
वाचा-कम्मं अनाविलं ।
मनो-कम्मं सुचि-सुद्धं,
तादिसा सुजना नरा ॥

२१३. सेट्ठ-वित्तं सुतं पज्जा,
सद्धनं सत्तथा होत्ति ।
सद्धा सीलं सुतं चागो,
पज्जा चेव हिरोत्तपं ॥

२१४. सद्धम्मापि च सत्तेव,
सद्धा हिरी च ओत्तपं ।
बाहुस्सच्चं धिरो चेव,
सत्ति पज्जा च इच्चेवं ॥

२१५. हिरी-ओत्तप्प-सम्पन्ना,
सुक्त्त-धम्म-समाहिता ।
सन्तो सप्पुरिसा लोके,
देव-धम्माति वुच्चरे ॥

२१६. सद्धो हिरिमा ओत्तप्पी,
वीरो पज्जो स-गारवो ।
भब्बो आपज्जितुं बुद्धिं,
विरूळ्हञ्च विपुल्लतं ॥

२१७.यो वे कतञ्जू कत-वेदि धीरो,
 कल्याण-मित्तो दळ्ळअ-भत्तो च होति ।
 दुक्खित्तस्स सक्कच्चं करोति किच्चं,
 तथाविधं सप्पुरिसं वदन्ति ॥

२१८.माता-पेत्ति-भरं जन्तुं,
 कुले जेट्ठापचायिनं ।
 सण्हं सखिल-सम्भासं,
 पेसुणेयप्पहायिनं ॥

२१९.मच्छेर-विनये युत्तं,
 सच्चं कोधाभित्तुं नरं ।
 तं वे देवा तावतिसा,
 आहु सप्पुरिसो इति ॥

२२०.अ-प्पमादेन मघवा,
 देवानं सेट्ठतं गतो ।
 अ-प्पमादं पसंसन्ति,
 पमादो गरहितो सदा ॥

२२१.दानं सीलं परिच्चागं,
 आज्जवं मद्दवं तपं ।
 अ-कोधं अ-विहिंसञ्च,
 खन्तीच अ-विरोधनं ॥

२२२.इच्चते कुसले धम्मे,
 ठिते पस्सामि अत्तनि ।
 ततो मे जायते पीति,
 सोमनस्सञ्चनप्पकं ॥

२२३.ननु तेयेव सन्ता नो,
 सागरा न कुलाचला ।
 मनंपि मरियादं ये,
 संवट्ठेपि जहन्ति नो ॥

२२४.न पुप्फ-गन्धो पटिवातमेति,
 न चन्दनं तगगर मल्लिका वा ।

सतञ्च गन्धो पटिवातमेति,
सब्बा दिसा सप्पुरिसो पवायति ॥

२२५.तेपि लोक-हिता सत्ता,
सूरियो चन्दिमा अपि ।
अत्थं पस्स गमिस्सन्ति,
नियमो केन लङ्घते ॥

२२६.सत्था देव-मनुस्सानं,
वसी सोपि मुनिस्सरो ।
गतोव निब्बुतिं सब्बे,
सङ्खारा न हि सस्सता ॥

२२७.करेय्य कुसलं सब्बं,
सिवं निब्बानमावहं ।
सरेय्यअ अ-निच्चं खन्धं,
निब्बिदा-जाण-गोचरं ॥

२२८.यातानुयायी च भवाहि माणव,
अल्लञ्च पाणिं परिवज्जयस्सु ।
मा चस्सु मित्तेसु कदाचि दुब्धि,
मा च वसं अ-सतीनं गच्छ ॥

२२९.अ-सन्धवं नापि च दिट्ठ-पुब्बं,
यो आसनेनापि निमन्तयेय्य ।
तस्सेव अत्थं पुरिसो करेय्य,
यातानुयायीतितमाहुपण्डिता ॥

२३०.यस्सेकरत्तिपि घरे वसेय्य,
यत्थन्न-पानं पुरिसो लभेय्य ।
न तस्स पापं मनसापि चिन्तेय्य,
अ-दुब्ध-पाणि दहते मित्त-दुब्भो ॥

ततीय साधुनर

२३१.यस्स रुक्खस्स छायाय,
निसीदेय्य सयेय्य वा ।

न तस्स साखं भज्जेय्य,
मित्त-दुब्भो हि पापको ॥

चतुर्थ साधुनर

२३२. पुण्णापि चे मं पथविं धनेन,
दज्जित्थिया पुरिसो सम्मताय ।
सद्धा खणं अतिमज्जेय्य तं पि,
तासं वसं अ-सतीनं न गच्छे ॥

२३३. एवं खो यातं अनुयायी होति,
अल्लज्ज पाणिं दहते पुनेवं ।
अ-सती च सा सो पन मित्तं-दुब्भो,
सो धम्मिको होहि जहस्सु अ-धम्मं ॥

कायखमनीय-निद्देस

२३४. अभिवादन-सीलिस्स,
निच्चं वुड्ढापचायिनो ।
चत्तारो धम्मा वड्ढन्ति,
आयु वण्णो सुखं बलं ॥

२३५. पज्जिमे भिक्खवे धम्मा आयुस्सा, कतमे पज्ज । सप्पाय-कारी होति । सप्पायेच मत्तं जानाति । परिणतभोजी च होति । काल-चारी च, ब्रह्म-चारी च । इमे खो भिक्खवे पज्ज धम्मा आयुस्साति ॥

२३६. पज्जिमे भिक्खवे धम्मा आयुस्सा, कतमे पज्ज । सप्पाय-कारी होति । सप्पायेच मत्तं जानाति । परिणतभोजी च होति । सीलवाच, कल्याण मित्तोच । इमे खो भिक्खवे पज्ज धम्मा आयुस्साति ॥

२३७. प्रज्ज-सीलं समादाय,
समं कत्वा दिने दिने ।
सतिमा पज्जवा हुत्वा,
चरे सब्बिरियापथे ॥

२३८. पज्जिमे भिक्खवे चङ्कमे आनिसंसा, कतमे पज्ज, अद्धानक्खमो होति । पधानक्खमो होति । अप्पाबाधो होति । असितं पीतं खायितं सायितं सम्मा परिणामं गच्छति । चङ्कमाधिगतो समाधि चिरट्ठितिको होति । इमे खो भिक्खवे पज्ज चङ्कमे आनि संसाति ॥

२३९.परिस्सावन-दानञ्च,
 आवास-दानमेव च ।
 गिलान-वत्थु-दानञ्च,
 दातब्बं मनुजाधिप ॥

२४०.क्रातब्बं जिण्णकावासं,
 पटिसङ्खरणं तथा ।
 पञ्च-सील-समादानं,
 कत्वा तं साधु-रक्खितं ।
 उपोसथोपवासो च,
 कातब्बोपोसथे इति ॥

२४१.अति-भोत्ता रोग-मूलं,
 आयुक्खयं करोति वे ।
 तस्मा तं अति-भुत्तिंव,
 परिहरेय्य पण्डितो ॥

२४२.अ-जिण्णे भोजनं विसं,
 दुल्लब्धे अ-विचारके ।
 जिण्णे सु-लब्धे विचारे,
 न वज्जं सब्ब-भोजनं ॥

२४३.अत्तारो पञ्च आलोपे,
 आभुत्वा उदकं पिवे ।
 अलं फासु-विहाराय ।
 पहितत्तस्स भिक्खुनो ॥

२४४.अनुजस्स सदा सतिमतो,
 मत्तं जानतो लब्ध-भोजनं ।
 तनुकस्स भवन्ति वेदना,
 सनिकं जीरति आयु पालयं ॥

२४५.आरूढं अट्ठ-सोहिच्चं,
 लहूनं नाति-कित्तिया ।
 मत्ता-पमाणं निद्धिदुं,
 सुखं जीरति तावता ॥

२४६तोयाभावे पिपासत्ता,
 खणा पाणेहि मुच्चते ।
 तस्मा सब्बासुवत्थासु,
 देय्यं वारिं पिपासये ॥

२४७सीतोदकं पयो खुद्दं,
 घतमेकेकसो द्विसो ।
 तिस्सो समग्गमथ वा,
 पगे पितं युवत्तदं ॥

२४८अन्नं ब्रह्मा रसे विण्हु,
 भुत्ते चेव महेसरो ।
 एवं जत्वातु यो भुज्जे,
 अन्न-दोसं न लिम्पते ॥

२४९क्रत्तिकस्सन्तिमो भागो,
 यं चादो मिग-मासजो ।
 तावुभो यम-दाठाख्यो,
 लघ्वाहारोव जीवति ॥

२५०सत्थानुकुल-चरिया,
 चित्तज्जावसवत्तिना ।
 बुद्धि-रक्खिलितत्थेन,
 परिपुण्णं रसायनं ॥

२५०अ-जातिया अ-जातानं,
 जातानं विनिवत्तिया ।
 रोगानं यो विधि दिट्ठो,
 तं सुखत्थी समाचरे ॥

२५२आरोग्यं परमा लाभा,
 सन्तुट्ठि परमं धनं ।
 विस्सासा परमा जाति,
 निब्बानं परमं सुखं ॥

पकिण्णक-निद्देस

२५३ कुमुदं को पबोधयि,
 नाथो रविन्दु पण्डितो ।
 कमलं को कुमुदं को,
 नरपं को पबोधयि ॥

२५४ चित्तेन निव्यति लोको,
 चित्तेन परिकस्सति ।
 चित्तस्स एक-धम्मस्स,
 सब्बेव वसमन्वगू ॥

२५५ समणो राजानुराजा,
 सेनापति महा-मत्तो ।
 धम्मद्वो पण्डितो दिस्वा,
 पच्चक्खत्थं न कारिया ॥

२५६ द्वीपो नव-दिसं तेजो,
 न हेट्ठा च तथा सकं ।
 पर-वज्जं विदू पस्से,
 सक-वज्जं पि पस्सतु ॥

२५७ स-फलं पण्डितो लोके,
 स-कारणं वचं भणे ।
 अ-कारणं फलं बालो,
 इदं उभय-लक्खणं ॥

२५८ तस्स वाचाय जानेय्य,
 कुटिलं बाल-पण्डितं ।
 वाचा-रूपं मित्तं करे,
 वाचा-रूपं ध्रुवं जहे ॥

२५९ दुच्चिन्तितस्स चिन्ता च,
 दुब्भासितस्स भासना ।
 दुक्कम्मस्स कतञ्चाति,
 एतं बालस्स लक्खणं ॥

२६० सु-चिन्तितस्स चिन्ता च,
 सु-भासितस्स भासना ।

सु-कम्मस्स कतञ्चाति,
एतं धीरस्स लक्खणं ॥

२६१.अ-नयं नयति दुम्मेधो,
अ-धुरायं नि-युञ्जति ।
दुन्नयो सेय्यसो होति,
सम्मा वुत्तो पकुप्पति ।
विनयं सो न जानाति,
साधु तस्स अ-दस्सनं ॥

२६२.नयं नयति मेधावी,
अ-धुरायं न युञ्जति ।
सु-नयो सेय्यसो होति,
सम्मा वुत्तो न कुप्पति ।
विनयं सो पजानाति,
साधु तेन समागमो ॥

२६३.अ-नायका विनस्सन्ति,
नस्सन्ति बहु-नायका ।
थी-नायका विनस्सन्ति,
नस्सन्ति सुसु-नायका ॥

२६४.जेट्ठो कम्मेसु नीचानं,
जानंजानं व आचरे ।
अ-जानेवं करे जानं,
नीचो एति भयं पियं ॥

२६५.कम्मं दुज्जन-सारुप्पं,
दुधा सुजन-सारुप्पं ।
दुज्जनं तेसु दुक्कम्मे,
सु-कम्मे सुजनं इच्छे ॥

२६६.पण्डितो वेरी बालो च,
दुज्जयो बाल-वेरितो ।
पण्डितं-वेरी पमादेन,
न तं जयो हि सब्बदा ॥

२६७.गुहस्स हि गुहमेव साधु,
 न हि गुहस्स पसत्थमावि-कम्मं ।
 अ-निष्फन्नताय सहेय्य धीरो,
 निष्फन्नत्थोव यथा-सुखं भण्येय्य ॥

२६८.गुहमत्थं न विवरेय्य,
 रक्खेय्य नं यथा निधिं ।
 न ही पातुकतो साधु,
 गुहो अत्थो पजानता ॥

२६९.थिया गुहं न संसेय्य,
 अ-मित्तस्स च पण्डितो ।
 यो चामिसेन संहिरो,
 हृदय-त्थेनो च यो नरो ॥

२७०.विविच्च भासेय्य दिवा रहस्सं,
 रत्तिं गिरं नाति-वेलं पमुज्जे ।
 उपस्सुतिका हि सुणन्ति मन्तं,
 तस्मा हि मन्तो खिप्पमुपेति भेदं ॥

२७१.न पकासति गुहं यो,
 सो गुहं पटिगुहति ।
 भयेसु न जहे किच्चे,
 सु-मित्तोनुचरो भवे ॥

२७२.करोति दुक्करं साधुं,
 उजुं खमति दुक्खमं ।
 दुद्धदं सामं ददाति,
 यो सु-मित्तो हवे भवे ॥

२७३.पिय-वाचा सदा मित्तो,
 पिय-वत्थुं न याचना ।
 इच्छागतेन दानेन,
 सु-दळ्हो सु-प्पियो हवे ।
 तदङ्गतो च हीनेन,
 अ-प्पियो भिज्जनो भवे ॥

२७४ देहीति याचने हिरी,
सिरी च काय-देवता ।
पलायन्ति सिरिच्छितो,
न याचे पर-सन्तकं ॥

२७५ स्वानो लब्धान निम्मंसं,
अट्ठिं तुट्ठो पमोदति ।
सकन्तिकं मिगं सीहो,
हित्वा हत्थिंनुधावति ॥

२७६ एवं छन्दानुरूपेन,
जनो आसीसते फलं ।
महा छन्दा महन्तंव,
हीनंव हीन-छन्दका ॥

२७७ नाना-छन्दा महाराज,
एकागारे वसामसे ।
अहं गाम-वरं इच्छे,
ब्राह्मणी च गवं सतं ॥

२७८ पुत्तो च आजञ्ज-रथं,
कञ्जा च मणि-कुण्डलं ।
या चेसा पुण्णका जम्मी,
उजुक्खलंभि-कङ्कति ॥

२७९ ठानं मित्ते धने कम्मे,
सतुस्साहे सु-लब्भितं ।
तं दळ्हं दुक्करं करे,
पञ्जा-सति-समाधिना ॥

२८० भेसज्जे विहिते सुद्ध,
बुद्धादि-रतनत्तये ।
पसादमाचरे निच्चं,
सज्जने स-गुणेपि च ॥

२८१ राजा रट्ठेन धातुसो,
बालो पापेहि दुम्मनो,

अलङ्कारेण इत्थीपि,
कामेहि च न तप्पति ॥

२८२.अप्पिच्छो च धुतङ्गेन,
आरद्धो वीरियेन हि ।
विसारदो परिसाय,
परिच्चागेन दायको ।
सवनेन सु-धम्मपि,
न तप्पतिव पण्डितो ॥

२८३.जेट्टस्स सितं हसितं,
मज्झस्स मधुरस्सरं ।
लोके अंस-सिरो-कम्पं,
जम्मस्स अप-हस्सितं ।
एतेसं अति-हस्सितं,
हासो होति यथाक्कमं ॥

२८४.नत्थि दुट्ठे नयो अत्थि,
न धम्मो न सु-भासितं ।
निक्कमं दुट्ठे युज्जेय्य,
सो हि सब्भिं न रज्जति ॥

२८५.दुल्लभं पकतिं वाचं,
दुल्लभो खेमको सुतो ।
दुल्लभा सदिसी जाया,
दुल्लभो स-जनो पियो ॥

२८६.धजो रथस्स पज्जाणं,
धूमो पज्जाणमगिनो ।
राजा रट्टस्स पज्जाणं,
भत्ता पज्जाणमित्थिया ॥

२८७.दुन्नारिया कुलं सुद्धं,
पुत्तो नस्सति लालना ।
समिद्धि अ-नया बन्धु,
पवासा मदना हिरी ॥

२८८.माता पिता च पुत्तानं,
नोवादे बहु-सासन्नं ।
पण्डिता मातरो अण्णं,
वदेय्युं वज्ज-दीपनं ॥

२८९.लाळये पञ्छ-वस्सानि,
दस-वस्सानि ताळये ।
पत्ते तु सोळसे वस्से,
पुत्तं मित्तंवदाचरे ॥

२९०.लालने धीतरं दोसा,
पालने बहवो गुणा ।
धीतुया किरियं निच्चं,
पस्सन्तु सुट्ठु मातरो ॥

इति पकिण्णक-निद्देसो नाम

सत्तमा परिच्छेदो ।

सील-निद्देस

२९१.पमादं भयतो दिस्वा,
अ-प्पमादञ्च खेमतो ।
भावेथ अट्ठङ्गिकं मग्गं,
एसा बुद्धानुसासनी ॥

२९२.हीनेन ब्रह्म-चरियेन,
खत्तिये उपपज्जति ।
मज्झिमेन च देवत्तं,
उत्तमेन वि-सुज्जति ॥

क. नगरे बन्धुमतिया,
बन्धुमा नाम खत्तियो ।
दिवसे पुण्णमाय सो,
उपगच्छि उपोसथं ॥

ख. अहं तेन समयेन,

गुम्भ-दासी अहं तर्हि ।
दिस्वा स-राजकं सेनं,
एवाहं चिन्तयिं तदा ॥

ग. राजापि रज्जं छट्टेत्वा,
उपगच्छि उपोसथं ।
स-फलं नून तं कम्मं,
जन-कायो पमोदितो ॥

घ. योनिसो पच्चवेक्खित्वा,
दुग्गच्चज्ज दलिदत्तं ।
मानसं सम्पहंसित्वा,
उपगच्छिमु पोसथं ॥

ङ. अहं उपोसथं कत्वा,
सम्मा-सम्बुद्धसासने ।
तेन कम्मेन सु-कतेन,
तावतिसं अगच्छहं ॥

च. तत्थ मे सु-कतं ब्यम्हं,
उब्भ-योजनमुगगतं ।
कूटागार-वरूपेतं,
महासनसु-भूसितं ॥

छ. अच्छरा सत-सहस्सा,
उपतिट्ठन्ति मं सदा ।
अज्जे देवे अतिक्कम्म,
अतिरोचामि सब्बदा ॥

ज. चतुसट्ठि-देव-राजूनं,
महेसित्तमकारयिं ।
तेसट्ठि-चक्कवत्तिनं,
महेसित्तमकारयिं ॥

झ. सुवण्ण-वणा हुत्वान,
भवेसु संसरामहं ।
सब्बत्थ पवरा होमि,

उपोसथस्सिदं फलं ॥

ज. हत्थि-यानं अस्स-यानं,
रथ-यानञ्च सिविकं ।
लभामि सब्बमेतम्पि,
उपोसथस्सिदं फलं ॥

ट. सोण्ण-मयं रूपि-मयं,
अथोपि फलिका-मयं ।
लोहितङ्ग-मयञ्चेव,
सब्बं पटिलभामहं ॥

ठ. कोसेय्य-कम्बलियानि,
खोम-कप्पासिकानि च ।
महग्धानि च वत्थानि,
सब्बं पटिलभामहं ॥

ड. अन्नं पानं खादनीयं,
वत्थं सेनासनानि च ।
सब्बमेतं पटिलभे,
उपोसथस्सिदं फलं ॥

ढ. वर-गन्धञ्च मालञ्च,
चुण्णकञ्च विलेपनं ।
सब्बमेतं पटिलभे,
उपोसथस्सिदं फलं ॥

ण. कूटागारञ्च पासादं,
मण्डपं हम्मियं गुहं ।
सब्बमेतं पटिलभे,
उपोसथस्सिदं फलं ॥

त. जातिया सत्त-वस्साहं,
पब्बजिं अन-गारियं ।
अट्ठ-मासे अ-सप्पत्ते,
अर हत्तं अपापुणिं ॥

थ. किलेसा झापिता मय्हं,
भवा सब्बे समूहता ।
सब्बासव-परिक्खीणा,
नत्थि दानि पुन-ब्भवो ॥

द. एक-नवुतितो कप्पे,
यं कम्ममकरिं तदा ।
दुग्गतिं नाभिजानामि,
उपोसथस्सिदं फलं ॥

ध. स्वागतं वत मे आसि,
मम बुद्धस्स सन्तिके ।
तिस्सो विज्जा अनु-पत्ता,
कतं बुद्धस्स सासनं ॥

न. पटिसम्भिदा चतस्सो,
विमोकापि च अट्टिमे ।
छळाभिज्जा सच्छिकता,
कतं बुद्धस्स सासनं ॥

२९३.जातीनञ्च पियो होति,
मित्तेसु च विरोचति ।
कायस्स भेदा सु-गतिं,
उपपज्जति सीलवा ॥

२९४.निब्बानं पत्थयन्तेन समादिन्नं,
पञ्च-सीलम्पि अधि-सीलं ।
दस-सीलम्पि अधि-सीलमेव ॥

क. नगरे चन्दवतिया,
भटको आसहं तदा ।
पर-कम्मायने युत्तो,
पब्बज्जं न लभामहं ॥

ख. महन्धकार-पिहिता,
तिविधग्गीहि डय्हरे ।
केन नुखो उपायेन,

वि-संयुक्तो भवे अहं ॥

ग. देय्यधम्मो च मे नत्थि,
भटको दुक्खितो अहं ।
यं नूनाहं पञ्च-सीलं,
रक्खेय्यं परिपूरयं ॥

घ. अनोमदस्सिस्स मुनिनो,
निसभो नाम सावको ।
तमहं उपसङ्कम्म,
पञ्च-सिक्खापदग्गहिं ॥

ङ. वस्स-सत-सहस्सानि,
आयु विज्जति तावदे ।
तावता पञ्च-सीलानि,
परिपुण्णानि गोपयिं ॥

च. मच्चु-कालम्हि सम्पत्ते,
देवा अस्सासयन्ति मं ।
रथो सहस्स-युत्तो ते,
मारिसस्स उपट्ठितो ॥

छ. वत्तन्ते चरिमे चित्ते,
मम सीलं अनुस्सरिं ।
तेन कम्मेन सु-कतेन,
तावतिसं अगच्छहं ॥

ज. तिसखत्तुञ्च देविन्दो,
देव-रज्जमकारयिं ।
दिब्ब-सुखं अनुभविं,
अच्छराहि पुरक्खत्तो ॥

झ. पञ्च-सत्ततिखत्तु-ञ्च,
चक्कवत्ती अहोसहं ।
पदेस-रज्जं विपुलं,
गणनातो अ-सङ्खयं ॥

- ज. देव-लोका चवित्वान,
सुक्क-मूलेन चोदितो ।
पुरे वेसालियं जातो,
महा-कुले सु-अट्ठके ॥
- ट. वस्सूपनायिके काले,
दिब्बन्ते जिन-सासने ।
माता च मे पिता चेव,
पञ्च-सिक्खापदग्गुहं ॥
- ठ. सह सुत्त्वानहं सीलं,
मम सीलं अनुस्सरिं ।
एकासने निसीदित्वा,
अरहत्तमपापुणिं ॥
- ड. जातिया पञ्च-वस्सेन,
अरहत्तमपापुणिं ।
उपसम्पादयि बुद्धो,
गुणमज्जाय चक्खुमा ॥
- ढ. परिपुण्णानि गोपेत्वा,
पञ्च-सिक्खापदानहं ।
अ-परिमेयितो कप्पे,
विनिपातं न गच्छहं ॥
- ण. स्वाहं यसमनुभविं,
तेसं सीलान वाहसा ।
कप्प-कोटिपि कित्तेन्तो,
कित्तये एक-देसकं ॥
- त. पञ्च-सीलानि गोपेत्वा,
तयो हेतू लभामहं ।
दीघायुको महा-भोगो,
तिक्ख-पज्जो भवामहं ॥
- थ. संकित्तेन्तो च सब्बेसं,
अधि-मत्तञ्च पोरिसं ।

भवाभवे संसरित्वा,
एते ठाने लभमहं ॥

द. अ-परिमेय्य-सीलेसु,
वत्तन्ता जिन-सावका ।
भवेसु यदि रज्जेय्युं,
विपाको कीदिसो भवे ॥

ध. सु-चिण्णं मे पञ्च-सीलं,
भटकेन तपस्सिना ।
तेन सीलेनहं अज्ज,
मोचयिं सब्ब-बन्धना ॥

न. अ-परिमेय्यितो कप्पे,
पञ्च-सीलानि गोपयिं ।
दुग्गतिं नाभिजानामि,
पञ्च-सीलानिदं फलं ॥

प. पटिसम्भिदा चतस्सो,
विमोक्खापि च अट्ठिमे ।
छळाभिज्जा सच्छिकता,
कतं बुद्धस्स सासनं ॥

क. तं नमस्सन्ति ते विज्जा,
सब्बे भूमा च खत्तिया ।
चत्तारो च महा-राजा,
तिदसा च यसस्सिनो ।
अथ को नाम सो यक्खो,
यं त्वं सक्क नमस्ससि ॥

ख. मं नमस्सन्ति ते-विज्जा,
सब्बे भूमा च खत्तिया ।
चत्तारो च महा-राजा,
तिदसा च यसस्सिनो ॥

ग. अहञ्च सील-सम्पन्ने,
चिररत्त-समाहिते ।

सम्मा पब्बजिते वन्दे,
ब्रह्म-चरिय परायणे ॥

घ. ये गहट्ठा पुज्ज-करा,
सीलवन्तो उपासका ।
धम्मेन दारं पोसेन्ति,
ते नमस्सामि मातलि ॥

ङ. सेट्ठा हि किर लोकस्मिं,
ये त्वं सक्क नमस्ससि ।
अहम्पि ते नमस्सामि,
ये नमस्ससि वासव ॥

१. पालितत्थेरनागेन,
विसुद्धारामवासिना ।
सुतिच्छितानमत्थाय,
कता नरदक्खदीपनी ॥

२. पुब्बाचरिय-सीहानं,
आलम्बित्वान निस्सयं ।
पालितो नाम यो थेरो,
इमं गन्थ सु-लेखनी ।
सुन्दरमेव पस्सितुं,
युज्जेय्याथीध साधवे ॥

“छप्पदिका” ।

३. इमं गन्थं वाचुग्गतो,
सचे भवसि माणव ।
पुण्णमायं यथा चन्दो,
अति-सुद्धो विरोचति ।
तथेव त्वं पुण्ण-मनो,
विरोच सिरिया धुवं ॥

४. सु-निट्ठितो अयं गन्थो,
सक्कराजे दङ्गम्फिये ।
पोट्टपादम्हि सूरम्हि,

कालपक्खे चतुद्दसिं ॥

५. सज्चितेतं मया पुब्बं,
तं-कम्मेन वरेन च ।
चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो,
अ-वेरा होन्तु पाणिनो ॥

६. इमं गन्थं पस्सित्वान,
होन्तु सब्बेपि जन्तुनो ।
सुखिता धम्मिका जाणी,
धम्मं पालेतु पत्थिवो ॥

७. निब्बानं पत्थयन्तेन,
सीलं रक्खन्तु सज्जना ।
जत्वा धम्मं सुखावहं,
पापुणन्तु अनासवं ॥

८. अट्ठ-कण्ड-मण्डिताय,
दक्खय अत्थ-दीपको ।
नर-सारो अयं गन्थो,
चिर-कालं पतिष्ठतु ॥

९. यावता चन्द-सूरिया,
नागच्छेय्युं मही-तले ।
पमोदिता इमं गन्थं,
दिस्सन्तु नय-कोविदा ॥

१०. सम्मा छन्देनिमं गन्थ,
वाचेन्ता परियापुणा ।
पसन्नेनानायासेन,
पत्वा सुखेन कोविदं ॥

११. चन्दादिच्चाव आकासे,
बहुस्सुतेहि सम्पदा ।
विसेस-पुग्गला हुत्वा,
पप्पोन्तु अमतं पदं ॥

१२. उक्कट्टु-धम्म-दानेन,
पापुणेय्यमनुत्तरं ।
लिङ्ग-सम्पत्ति-मेधावी,
तक्की-पज्जा सु-पेसली ॥

नरदक्ख थोमना आसीस

३. गाथा

१. पालितो पाळिया छेको,
त्वंसि गम्भीर-जाणवा ।
पालियाव पालितस्स,
ददामिदानि भो अहं ॥
२. दक्खावादेसु कुसलो,
पालितो सासनन्धरी ।
पिटकेसु अज्झोगाह,
नरदक्खंभिसङ्खरी ॥
३. सुत-धरेन रचितं,
एतं सार-गवेसिनो ।
अतन्दिका सु-दक्खन्तु,
अगगग-सासने रता ॥

नरदक्ख थोमना आसीस

२. गाथा

१. जुं पालितोध जातो यो,
थेरो सो अब्भुतोव जुं ।
जुं महा-पालितो सन्तो,
निकाय-पालितो च जुं ॥
२. जुं नर-दक्ख-गन्थं यं,
सोवका नर-दक्ख-दं ।
नरा दक्खन्तु सम्मा च,
दक्खत्तं पापुणन्तु जुं ॥